
Un estudi situa a Sagunt l'origen i l'acció de «La Celestina»

Autor:

Data de publicació: 27-07-2012

La Celestina, una de les obres més importants de la literatura castellana, s'hauria inspirat en una història de passions i intrigues viscuda a Sagunt al segle XV i tindria com a escenari imaginari la capital del Camp de Morvedre. Aquestes són, almenys, les noves conclusions a què ha arribat l'estudiós saguntí Manuel Civera després de cinc anys de feina amb les obres de Fernando de Rojas i d'altres autors.

La Celestina, una de les obres més importants de la literatura castellana, s'hauria inspirat en una història de passions i intrigues viscuda a Sagunt al segle XV i tindria com a escenari imaginari la capital del Camp de Morvedre. Aquestes són, almenys, les noves conclusions a què ha arribat l'estudiós saguntí Manuel Civera després de cinc anys de feina amb les obres de Fernando de Rojas i d'altres autors.

La ubicació de La Celestina ha provocat durant dècades diferents teories i En Civera va començar a indagar-hi en observar les similituds de la seva trama amb uns fets ocorreguts a Sagunt el 1427 i que van constituir l'únic procés criminal de l'època medieval que es conserva complet del Regne de València. Llavors, es va processar la jove saguntina Ursola Vilarroya, el seu amant, Joan Argent, i altres persones relacionades amb ells per l'intent d'assassinat del marit d'Úrsula. Aquella història que l'any 2007 va centrar el llibre del professor i investigador Andrés Díaz, Contra Úrsola, és plena d'aquests ingredients de La Celestina: amors, gelosia, traïcions, episodis de bruixeria i alcavoteria.

Però les coincidències, segons apunta En Civera, van més enllà. Les característiques dels personatges, la ubicació i descripció de la casa i, fins i tot, molts dels esdeveniments narrats en l'obra són idèntics, segons ell, als actes d'amor, odi i tragèdia relatats a la causa criminal. El saguntí Joan Argent era falconer, igual que Calisto. Úrsola, segons ell, es va convertir en el paper en Melibea. Caterina, condemnada a la foguera per alcavota i embruixadora, també era veïna d'Úrsula i de la seva mare, com ho eren Celestina i Melibea. «Van existir tots els personatges i a Sagunt encara es conserven molts dels escenaris reals on es va desenvolupar tant la història d'Úrsula com La Celestina, assegura l'estudiós.

Coincidències. En Civera afirma que els espais descrits a La Celestina coincideixen plenament amb el Sagunt de l'època i no amb la fesomia que llavors tenien les ciutats de Salamanca, Toledo, Saragossa i València que alguns autors havien considerat com a escenari de l'obra. Com assenyalava En Civera, «a diferència d'aquestes ciutats, Sagunt compta amb una plaça major on hi ha una escala que se cita a l'obra com a escenari per l'escarni públic de Claudina, la mare d'un dels criats de Calisto, una pena que a més a la Castella d'aquesta època hauria estat de mort per la reiteració en 4 vegades, segons l'autor García Valdecasas». En aquesta plaça, que figura també a La Celestina, té lloc la justícia, els toros i el mercat. Tampoc no hi falta el rellotge de ferro que se cita a l'obra. El Morvedre medieval també comptava amb horts on es van conèixer Calisto i Melibea i, fins i tot, una torre com la que Melibea utilitza per suïcidar-se. Segons En Civera, fins i tot la frase «com pot ser major el foc que turmenta un viu que el que va cremar aquesta ciutat i tanta multitud de gent?», dita per Sempronio al seu amo Calisto, faria referència al passat de Sagunt.

Aquestes al·lusions no acaben aquí, perquè al llibre s'esmenta diverses vegades que a la taula hi ha vi de Morvedre. Això ja havia portat diversos autors a qüestionar que La Celestina transcorri a Castella, car en aquella època Castella tenia prohibit importar vi i, per tant, això hauria estat impossible. A més, el marc legal i els costums que es narren, com els toros, són propis de la Corona d'Aragó. El rector de la Universitat de Bolonya i autor de La adulteración de la Celestina, José Guillermo García Valdecasas, és un d'aquests especialistes que han qüestionat la ubicació de la tragicomèdia de Calisto i Melibea a Castella. Altres advoquen perquè l'obra va tenir lloc a València i que el manuscrit original va poder estar redactat en català, com sosté l'Institut Nova Història.

Els escenaris del cas encara existeixen i donen per una ruta turística. El casc antic de Sagunt preserva alguns dels llocs que, sens dubte, van protagonitzar l'únic procés criminal d'època medieval que es conserva complet del Regne de

València i que En Manuel Civera relaciona ara amb La Celestina. Fa uns mesos, aquest estudiós ja va guiar un recorregut pels escenaris d'aquella història d'amants, gelosia i alcavoteria, en un acte organitzat pel Col·lectiu pel Patrimoni. En ell, els llocs claus són la plaça major on hi havia el mercat, els toros i on es va fer el judici, l'antiga Porta de Sant Miquel, on vivia el falconer protagonista i, als voltants, l'alcalde, i la casa de la carrer Amàlia Danés, on vivia Ursola, que conserva moltes estructures de principi del segle XV, inclosa l'entrada i la finestra de l'habitació d'aquella saguntina que, al final, va ser indultada pel rei.

M.Arribas / T.C. Pérez Sagunt